

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

2. Vtrum in eodem instanti habuerit vsum liberi arbitrij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Et ad ipsam omnia a principio mundi ordinata cōspicimus, tanquam maximum omnium factibilem, sicut & vere est eorum maximum, nō potest siquidem maius fieri, quam quod homo sit vere personāliter Deus. Et iste homo non erubuit dicere eam esse posteriorem ordine intentionis.

Super Quaestione trigesimaquarta, Articulu secundū.

tum diuinitatis, ut supra dictum est: * & ideo humanitas Christi est sanctificans, & sanctificata.

ARTICVLVS II.

Utrum Christus in primo instanti suae conceptionis habuerit usum liberi arbitrij.

AD SECUNDVM sic proceditur. Videtur quod Christus secundum hominem non habuerit usum liberi arbitrij in primo instanti suae conceptionis. Prius est, n. esse rei, q̄ agere uel operari: usus autē liberi arbitrij est quaedam operatio. Cū ergo anima Christi esse incepserit in primo instanti cōceptionis (ut ex predictis patet *) v̄ esse impossibile, quod in primo instanti conceptionis habuerit usū liberi arbitrij. ¶ 2 Præter. V̄s liberi arbitrij est electio. Electio autē presupponit deliberationem cōsiliij, dicitur. Philosophus in 10. Ethic. * Electio est appetitus p̄consiliati. ergo v̄ impossibile, quod in primo instanti suae conceptionis Christus habuerit usum liberi arbitrij. ¶ 3 Præter. Liberum arbitriū est facultas uoluntatis & rōnis (ut in prima parte habitū est *) & ita usus liberi arbitrij est actus uoluntatis & rōnis siue intellectus sed actus intellectus presupponit actum sensus, qui esse nō potest sine conuenientia organorum, quæ non v̄ fuisse in primo instanti cōceptionis Christi. ergo v̄ quod Christus non potuerit habere usum liberi arbitrij in primo instanti suae conceptionis.

SED CONTRA ē, quod Aug. * dicit in lib. de Tri. Mox ut uerbū uenit in uterū, seruata ueritate patriæ naturæ factum est caro, & p̄fectus hō: sed p̄fectus homo hēt usū liberi arbitrij. ergo Christus habuit in primo instanti suae conceptionis usū liberi arbitrij. RESP. Dicendum, quod sicut supra dictum est *) humanæ naturæ, quam Christus assumpsit, cōuenit spirituali p̄fectio, in qua nō proficit, sed eam statim a principio habuit. P̄fectio autē ultima non consistit in potentia, uel in habitu, sed in operatione: unde in 2. de Anima dicitur, quod operatio est actus secundus. Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suae conceptionis habuit illam operationē

A ffectionem actus secundi: & sic non inconuenit, animam Christi proficisse. Alio modo, secundum perfectionem actus primi: & sic dato, quod sit inconueniens, est extra propositū, quia de perfectione actus secundi queritur & tractatur, ut patet. Et sic antecedens ruit, ac per hoc totus processus literæ.

animæ, q̄ potest in instanti haberi. Talis autē est operatio uoluntatis & intellectus, in qua consistit usus liberi arbitrij. Subito. n. & in instanti proficit operatio intellectus & uoluntatis, multo magis q̄ uisio corporalis, eo quod intelligere, uelle & sentire, nō est motus quod sit actus imperfecti (quod successiue perficitur) sed est actus iam perfecti, ut dicitur in 3. de Anima. * Et ideo dicendum est, quod Christus in primo instanti suae cōceptionis habuit usum liberi arbitrij.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod esse est prius natura q̄ agere, nō tñ est prius tēpore: sed simul cū agens habet esse perfectū, incipit agere, nisi sit aliquid impediens: sicut ignis simul dū generatur, incipit calefacere & illuminare: sed calefactio nō terminatur in instanti, sed p̄ tēporis successione, illuminatio autem perficitur in instanti. Et talis operatio est usus liberi arbitrij, ut dictū est. †

AD SECUNDVM dicendum, quod simul cum terminatur cōsiliū uel deliberatio, potest esse electio: illi autē qui deliberatione cōsiliij indiget, in ipsa terminatione cōsiliij primo habet certitudinē de eligendis, & ideo non statim eligit. Ex quo patet, quod deliberatio cōsiliij non p̄exigit ad electionē, nisi p̄ inquisitionē incerti. Christus autē in primo instanti suae conceptionis, sicut habuit plenitudinem gratiæ sanctificantis, ita habuit plenitudinē ueritatis cognitiuæ, secundum illud, Plenum gratiæ & ueritatis: unde quasi habet omnium incertitudinem, potuit statim in instanti eligere.

AD TERTIVM dicendum, quod intellectus Christi, s̄m scientiam infusam poterat intelligere, etiā non conuertendo se ad phātasmatā, ut supra habitum est. * unde poterat in eo esse operatio uoluntatis & intellectus absq; operatione sensus: sed tñ potuit in eo esse etiam operatio sensus, in primo instanti suae conceptionis, maxime quantum ad sensum tactus, quo sensu proles cōcepta sentit in matre, & antequam animam rōnalē obtineat, ut dicitur in libro * de Generatione animalium: unde cum Christus in primo instanti suae conceptionis habuerit animā rōnalē, formato iam

Ad hoc dicitur, quod aliud est acquirere simpliciter actū secundum: & aliud est transire de uno actu secundo in alium: quia in acquisitione simpliciter actus secundi, quādo scilicet anima ex non operante fit operans, consistit profectus ipsius animæ: proficit enim acquirendo suam perfectionem & finem, propter quem est: unumquodque enim est propter suā operationem, ut dicitur 2. Cael. In transiundo uero de uno actu secundo in alium, non consistit profectus ipsius animæ, ut patet ex eo, quod quandoque ad imperfectiorem actum secundū, contingit ex perfectiori transire, ubi nō proficere, sed deficere potius inuenitur. Et propterea, licet nullum inconueniens sit ponere in Christi anima nouos multos actus secundos per successum temporis, inconueniens tamen esset ponere animam ipsam totaliter caruisse quādoque actu secundo, quia fuisset simpliciter imperfecta tunc, & uere profecisset, non secundum hanc uel illam perfectionem, sed simpliciter, quod excellentiæ animæ assumptæ non consonat. Et quia processus literæ fundatur non super hac, uel illa perfectione actus secundi, sed super perfectione spirituali simpliciter, & super profectu secundum spirituale perfectionem simpliciter, ideo uerum asseruit, & efficaciter concludit. Oportet enim ponere animā Christi a principio ita perfectam simpliciter, ut non profecerit simpliciter, ad hoc autem manifeste constat sequi: & quod a principio fuit i actus secundi perfectione, & quod oppositum, scilicet quod fuerit in principio totaliter absque secūdo actu, repugnat perfectioni simpliciter ipsius animæ a principio.

D. 746.

lib. 3. de anima c. 28. tom. 2.

In corp. ar.

q. 11. art. 2.

1. 2. 4. & 3. tom. 4.

Et

Itulus clarus. In corpore uenica conclusio: Christus in primo instanti lux conceptionis habuit usum liberi arbitrij. Probatur. Humanæ naturæ a sumptæ conuenit spiritualis perfectio a principio. ergo Christus in primo instanti conceptionis habuit illam operationem, quæ potest in instanti haberi. ergo habuit usum liberi arbitrij. Antecedens habetur ex supradictis, quod Christus, non proficit in spirituali perfectione. Cōsequencia prima probatur, quia perfectio ultima non in potentia, uel habitu, sed operatione consistit, in cuius signum secundo de Anima, operatio actus secundus dicitur. Consequencia secunda probatur, quia operatio intellectus, & uoluntatis, in qua usus arbitrij liberi consistit, potest haberi in instanti: quod declaratur a minori ex operatione istius. Et probatur ratione, quia est motus qui est actus perfecti, ad differentiam motus, qui perficitur successiue, ut dicitur in tercio de anima. ¶ Circa assumptum huius processus dubium occurrit, quomodo aquinocare uideatur de perfectione. Nam perfectio actus secundi nō est inconueniens, quod de nouo aduenit animæ Christi etiā secundum scientiam infusam, alioquin anima Christi semper fuisset in actu secundo respectu omnium, quæ possunt cognosci per scientiam infusam, quod patet esse falsum. Proficere ergo animam Christi in perfectione spirituali, potest intelligi dupliciter. Primo, secundū per-

Et propterea optime illarum est. quod habuit in primo instanti illas operationes, quas potuit in illo instanti habere, servato intel lege tu, natura & decentie ordine: quod dico ne confundaris scrutando quae est maior ratio de illa, qua de illa operatione, quae habita fuerit in illo primo instanti absque dubio enim constat, primum operum nostrorum, quo reliquis vitimur, consistere in libero arbitrio: & ideo optime conclusum in litera non solum de possibili: sed de facto in anima Christi tunc.

¶ Ill. q. r. a. 2. q. 3. & dist. 14. ar. 3. q. 6. & dist. 18. ar. 1. & 5. & veri. q. 29. ar. 8. & op. 3. c. 223. & 228.

¶ p. q. 63. a. 5.

¶ Super Questionem trigesimaquarta. Articuli tertium.

Tertius claus est de merito proprie dicto intellectus.

¶ In corpore una est conclusio: Christus in primo suae conceptionis instanti meruit. Probatur: Christus in primo suae conceptionis instanti per gratiam sanctificatus fuit sanctificatio: perfectissima, ergo secū dum proprium motū liberi arbitrii in Deū, fuit sanctificatus. ergo in primo instanti suae conceptionis meruit. Antecedens probatur: quia sanctificatus est, ut esset aliorū sanctificator. Consequencia vero prima probatur. distinguendo duplicē sanctificationis modum, & comparando eos. Distinctio est: Sanctificatio duplex: vel per proprium sanctificati actum, vel non per proprium, sed Ecclesiae fidem. Comparatio est. Prima est perfectior: tum quia actus est perfectior habitu, tum quia per se est perfectior eo, quod est per aliud. Secunda autem consequencia probatur: quia motus liberi arbitrii in Deum est meritorius.

art. huius q.

¶ Adverte & diligenter hic tu, qui sacramenta ecclesiae sepius frequentas, quod sanctificatio adultorum est per propriū actū liberi arbitrii tendentis in Deū, & similiter augmentū sanctificationis est per aug-

& organizato corpore eius multo magis in eodē instanti poterat habere operationē sensus tactus.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus in primo instanti suae conceptionis mereri poterit.

AD TERTIVM sic procedit. Videtur quod Christus in primo instanti suae conceptionis mereri non poterit. Sicut enim se habet liberū arbitrium ad merendum, ita ad demerendum: sed diabolus in primo instanti suae creationis non potuit peccare, ut in 1. parte habitum est. * ergo neq; anima Christi in primo instanti suae creationis (quae fuit primum instans conceptionis Christi) potuit mereri.

¶ 2 Præter. Illud, quod homo habet in primo instanti suae conceptionis, videtur ei esse naturale: quia hoc est ad quod terminatur sua generatio naturalis: sed naturalibus non meremur, ut patet ex his, quae dicta sunt in secūda parte. ergo videtur quod usus liberi arbitrii, quem Christus habuit secū dum hominem in primo instanti suae conceptionis, non fuerit meritorius.

¶ 3 Præter. Id, quod semel aliquis meruit, iam fecit quodammodo suum, & ita non vult iterū possit illud mereri: quia nullus meretur quod suū est. si ergo Christus in primo instanti suae conceptionis meruit, sequitur quod postea nihil mereretur, quod patet esse falsum. non ergo Christus in primo instanti suae conceptionis meruit.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit super Exo. Non habuit omnino Christus iuxta animam meritū, quo potuisset proficere. Potuisset autem proficere in merito, si in primo instanti suae conceptionis non meruisset. ergo in primo instanti suae conceptionis meruit Christus.

RESPON. Dicendum, quod (sicut supra dictum est. *) Christus in primo instanti suae conceptionis sanctificatus fuit per gratiam. Est autem duplex sanctificatio: una quidem adultorum, qui secundum propriū actum sanctificantur: alia autem puerorum, qui non sanctificantur secundum propriū actum fidei, sed secundum fidem parentum vel Ecclesiae. Prima autem sanctificatio est perfectior, quam secunda sicut actus est perfectior, quam habitus: & quod

est per se, eo quod est per aliud. Cum ergo sanctificatio Christi fuerit perfectissima (quia sic sanctificatus est, ut esset aliorū sanctificator) consequens est, quod ipse secundum propriū motū liberi arbitrii in Deū, fuerit sanctificatus, qui quidem motus liberi arbitrii est meritorius. Unde consequens est, quod in primo instanti suae conceptionis Christus meruerit.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod liberum arbitriū non eodem modo se habet ad bonū & ad malum. Nam ad bonum se habet per se & naturaliter, ad malum autem se habet per modū defectus & præter naturā. Sicut autem Philosophus dicit in 2. de Caelo. Posteriorius est quod est præter naturam, eo quod est secundum naturam: quia id quod est præter naturam, est quodam excisio ab eo quod est secundum naturā. & ideo liberum arbitrium creaturā in primo instanti creationis potest moveri ad bonū merendo, non autem ad malum peccando, si tamen natura sit integra.

AD SECUNDVM dicendum, quod illud, quod homo habet in principio suae creationis secundum communem naturam cursum, est homini naturale: nihil tamen prohibet quod aliqua creatura in principio suae creationis, aliquod beneficium gratiae a Deo consequatur. Et hoc modo anima Christi in principio suae creationis consecuta est gratiam, qua postea mereri. & ea ratione gratia illa, secundum quādam similitudinem dicitur fuisse illi homini naturalis, ut patet per Augustinum in Enchir.

AD TERTIVM dicendum, quod prohibet idem esse alicuius diversis causis. Et secundum hoc Christus gloriam immortalitatis, quam meruit in primo instanti suae conceptionis, potuit etiā posterioribus actibus & passionibus mereri, non quidem ut esset sibi magis debita, sed ut sibi ex pluribus causis deberetur.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christus fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suae conceptionis.

AD QVARTVM sic procedit. Vbi quod Christus non fuerit perfectus comprehensor in primo instanti suae conceptionis. Meritum. non praeditur praemii, sicut & culpa penam: sed Christus in primo instanti suae conceptionis meruit, sicut dictum est. * Cū ergo status comprehensoris sit principale praemii, vbi quod Christus in primo instanti suae conceptionis non fuerit comprehensor. ¶ 2 Præter. Dominus dicit Lu. ult. Haec oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam: sed gloria pertinet ad statum comprehensoris. ergo Christus non

mentum actus liberi arbitrii tendentis in Deum. Hinc enim fit, ut cum frequentatione sacrorū mysteriorum non crescat sanctificatio hominis, quia. s. homo per propriū liberi arbitrii actum non concurret eo augmento, quod sanctificatio quae fieri debet, exigeret, hic fit, ut suscipientes sacramenta in ipso susceptionis actū maxime debeat actualiter in Deum actū dilectionis confluere. ¶ In responsione ad primū adverte, quod de actu liberi arbitrii proprie loquitur Auctor, ut patet, tum ex eo quod sermo eius est formalis, & liberū arbitrium sepe nominat: tum ex eo quod in precedenti art. in responsione ad secundum expresse ad actū electionis descendit. & haec ideo dixerim, ut percipias, tā in angelis, quam in Christi anima, primum actū meritorium vere fuisse actum liberū, quāvis non indifferente ad bonum & malum, sed ex natura seu naturae ordine (ut in litera dicitur) determinatum ad bonum. Nam non solum voluntas, sed liberū arbitriū (ut in litera dicitur) per se & naturaliter se habet ad bonū, ad malum autem per aliud, hoc est per bonū, a quo deficiendo, malum incurrit. & præter naturam, malum enim est excisio ab eo, quod est secundum naturam: alioquin mali rationem non haberet.

¶ Super Questionem 34. Articulus quartus.

Tertius claus est. In corpore una est conclusio, Christus in primo instanti suae conceptionis

loci. sine 3. addit. art. 17.